

Täysistunto

Tiistai 15.3.2022 klo 13.59—15.49

6. Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi Työkanava Oy -nimisestä osakeyhtiöstä ja siihen liittyviksi laeiksi

Hallituksen esitys HE 198/2021 vp

Valiokunnan mietintö TyVM 1/2022 vp

Toinen käsittely

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Toiseen käsittelyyn esitellään päiväjärjestyksen 6. asia. Nyt voidaan hyväksyä tai hylätä lakiehdotukset, joiden sisällöstä päätettiin ensimmäisessä käsittelyssä. — Mennään keskusteluun. Edustaja Mäkisalo-Ropponen.

Keskustelu

15.31 Merja Mäkisalo-Ropponen sd: Arvoisa puhemies! En viime viikolla päässyt asian ensimmäiseen käsittelyyn, mutta luin kuitenkin aiheeseen liittyvän keskustelun ja huomasin, että kovin vähän puheenvuoroja oli käytetty vammaisten työllisyyteen liittyvistä haasteista. Asia on kuitenkin erittäin tärkeä, ja siksi tulin nyt käyttämään tämän puheenvuoron tähän toiseen käsittelyyn.

Puhemies! Työkanava-yhtiön tarkoitus on toimia osatyökykyisten työllistäjänä ja väylänä työmarkkinoille. Tuleva yhtiö rekrytoisi henkilöstöä, kun se tarvitsee työvoimaa, aivan kuten muutkin yritykset. Tällöin TE-toimiston työnantaja- ja yrityspalveluissa etsitään yhtiölle tarjolle työntekijöitä, jotka vastaavat tehtävän osaamistarpeeseen. Tässä tapauksessa erityistä olisi se, että TE-toimisto antaa tarjolle vaikeammassa asemassa olevia osatyökykyisiä. Näin saadaan työllistyville henkilöille tuoretta työkokemusta ja yleensä työelämäkokemusta sekä kohennetaan heidän työmarkkinavalmiuksiaan. Ilman yhtiön tarjoamaa mahdollisuutta näillä Työkanavan asiakkaiksi tarkoitetuilla henkilöillä ei juuri ole mahdollisuuksia työllistyä suoraan avoimille työmarkkinoille. Kannatan lämpimästi yhtiön perustamista, sillä meidän on tehtävä huomattavasti nykyistä enemmän sen eteen, että ihmiset voivat käydä työssä ja saada työstä myös palkkaa, kuten Työkanava-yhtiön kautta työllistyvät saavat. Kyse on nyt aidosta palkkatyöstä, ja tavoitteena ovat avoimet työmarkkinat toistaiseksi voimassa olevilla työsopimuksilla.

Arvoisa puhemies! Tämä lakiesitys on siis tärkeä, mutta paljon jää vielä tekemättä. Kuten alussa sanoin, otan tässä kantaa vammaisten työllisyyden ja työllistymisen näkökulmasta. Ensinnäkin on tärkeää muistaa, että suuri osa vammaisista on täysin työkykyisiä, jos kohtuulliset mukautukset järjestetään työpaikoilla asianmukaisesti. Valitettavan moni työnantaja ei kuitenkaan tiedä niistä tukimuodoista, joita he voivat saada esimerkiksi kohtuullisten mukautusten tekemiseen. Kohtuullisilla mukautuksilla tarkoitetaan tapauskohtaisesti toteutettavia tarpeellisia ja asianmukaisia muutoksia ja järjestelyjä, joilla ei aiheuteta suhteetonta tai kohtuutonta rasitetta ja joilla varmistetaan vammaisten ihmisten mah-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2022 vp

dollisuus nauttia ja käyttää kaikkia ihmisoikeuksia ja perusvapauksia yhdenvertaisesti muiden kanssa — eli käydä myös töissä. Selvitysten mukaan työnantajat eivät tiedä riittävästi siitä, että heillä on mahdollisuus saada niin sanottua työolosuhteiden järjestelytukea kohtuullisten mukautusten toteuttamiseen.

Iso ongelma on myös se, ettei TE-toimistoissa ole riittävästi asiantuntijuutta eri vammaisryhmistä ja heidän tarvitsemastaan tuesta työllistymisen polulla. Kun tietoa ei ole, niin työnhakijan rinnallakulkijana on vaikea toimia eikä työnantajiakaan osata ohjata ja valmentaa. Tarvitaan siis tiedon lisäämistä mutta myös asennemuutoksia. Työnantajille suunnattua koulutusta ja tiedotusta on lisättävä ja osaavia työhönvalmentajia käytettävä enemmän myös työnantajien valmennukseen.

Arvoisa puhemies! Vielä muutama tärkeä asia kehitysvammaisten tilanteesta. Suomessa on noin 40 000 kehitysvammaista henkilöä, joista työikäisiä on noin 25 000. Heistä vain noin 2—4 prosenttia on palkkatyössä. Noin 2 300 kehitysvammaista työskentelee tällä hetkellä niin sanotussa avotyötoiminnassa eli sosiaalihuollon palveluna tavallisella työpaikalla. Kehitysvammaisen henkilö ei saa avotyöstä palkkaa, vaan sosiaalitoimi voi maksaa hänelle verottomana avustuksena työosuusrahaa korkeintaan 12 euroa päivässä. Kun henkilö ei ole työsuhteessa työnantajaan, hän ei saa muutakaan työsuhteeseen perustuvaa turvaa tai oikeuksia, kuten irtisanomissuojaa tai vuosilomaa. Tämän tilanteen muuttaminen olisi yhdenvertaisuuden kannalta todella tärkeää, ja Työkanava-yhtiö voi osaltaan olla korjaamassa tätä tilannetta. Lainsäädännön muutoksen lisäksi tarvitaan kuitenkin myös ajattelutavan muutosta, jotta vammaiset ymmärretään työelämässä tasavertaisiksi työntekijöiksi, joilla on samat oikeudet kuin muillakin työntekijöillä. Yhä useammalla kehitysvammaisella henkilöllä on nykyisin ammattikoulutus, ja se mahdollistaa monenlaisien työtehtävien tekemisen normaalissa palkkatyössä, etenkin jos työelämään siirryttäessä on mahdollista saada oikeanlaista työhönvalmennusta. Kehitysvammaliiton selvityksen mukaan kehitysvammaisia henkilöitä palkkatyöhön palkanneet työnantajat ovat pääsääntöisesti erittäin tyytyväisiä päätökseensä.

Työnteosta tulisi tehdä myös kannattavaa. Suuri osa kehitysvammaisista on työkyvyttömyyseläkkeellä mutta haluaisi työskennellä joko kokoaikaisesti tai osa-aikaisesti. Työkyvyttömyyseläkkeellä oleva saa kuitenkin ansaita korkeintaan 855 euroa kuukaudessa: jos palkka on tätä suurempi, eläkettä ei makseta. Jotta työnteke on kannattavaa kehitysvammaiselle henkilölle, hänen tulee siis ansaita alle 855 euroa, jotta eläkkeen maksu ei keskeydy. Jokainen ymmärtää, että tämä ei ole omiaan kannustamaan työn vastaanottamiseen. Tämä kannustinloukku voidaan korjata niin sanotulla lineaarisella mallilla, jossa eläke pienenee vähitellen palkkatulon kohotessa. Lineaarinen malli helpottaisi myös muiden vammaisten ja pitkäaikaissairaiden tilannetta. Onneksi lakiesitys lineaarisen mallin käyttöönotoksi on parhaillaan valmistelussa sosiaali- ja terveysministeriössä, ja ennakkotiedon mukaan saisimme sen tänne eduskunnan käsittelyyn ensi syksynä.

Arvoisa puhemies! Kaikilla ihmisillä tulisi olla oikeus osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan, tehdä työtä ja kokea työpanoksensa olevan merkityksellinen ja hyödyllinen yhteiskunnalle. Merkityksellisyyden kokeminen edellyttää myös sitä, että työstä saa palkkaa. Yhdenvertaisuusvaltuutettu onkin aiheellisesti kysynyt, olisiko syytä asettaa vammaisia työntekijöitä koskevia selkeitä rekrytointitavoitteita ja kehittää uudenlaisia tukitoimia, joiden avulla vammaisten palkkatyöhön osallistuminen olisi nykyistä useammin mahdollista. Suomi tarvitsee kaikkia kansalaisia ja kaikkien osallisuutta yhteiskunnassa — olemme kaikki tärkeitä myös työelämässä.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2022 vp

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Kiitoksia. — Edustaja Lehto.

15.38 Rami Lehto ps: Arvoisa puhemies! Perussuomalaiset kannattavat osatyökykyisten työllisyyden edistämistä. Asiantuntijakuulemisten perusteella on kuitenkin nähtävissä, että Työkanava Oy:n perustamiseen liittyy merkittäviä riskejä suhteessa nykyisen välityömarkkinan toimintaan. Selvityksen perusteella vähempiriskinen ja kustannustehokkaampi vaihtoehto työllisyysmäärärahojen käyttämiseksi olisi käyttää ne nykyisten osatyökykyisten ja vammaisten työllistämiseen tähtäävien kolmannen sektorin toimijoiden toimintaedellytysten vahvistamiseen. Olisi järjetöntä kaataa nämä toimijat valtion tuella ja samalla menettää hyvät ja jo nykyisellään toimivat palvelut sekä alueellinen asiantuntemus. Kuntaliiton esiin nostama huoli rahoituksen kestävydestä ja sen riittävydestä on myös varsin aiheellinen.

Perussuomalaiset katsovat, että käsittelyssä oleva esitys on puutteellisesti valmisteltu eikä todennäköisesti johda sille esitettyihin tavoitteisiin, vaan kyse on ainoastaan näennäistoimesta, jolla yritetään paperilla osoittaa, että hallitus on tehnyt jotain hallitusohjelman mukaisen työllisyysasteen saavuttamiseksi.

Perussuomalaisten vastalause on kokonaisvaltaisesti perusteltu, jonka johdosta esitän, että hallituksen esitykseen 198/2021 sisältyvät lakiehdotukset hylätään.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Multala, poissa. — Edustaja Slunga-Poutsalo.

15.40 Riikka Slunga-Poutsalo ps: Arvoisa puhemies! Myös minä kannatan osatyökykyisten työllisyyden edistämistä — todellakin kannatan. En ole huolissani siitä, että tämä perustettava osakeyhtiö tulisi olemaan markkinahäirikkö. Olen huolissani siitä, että tämän perustettavan yhtiön toimintalogiikka on epäselvä: tarkoitus ei ole tuottaa voittoa, mutta siltä edellytetään liiketaloudellista kannattavuutta. Olen myös huolissani siitä, että tämä osakeyhtiö romahduttaa alueellisen välityömarkkinaverkoston, ja sen aukon paikkaaminen on hidasta ja kallista. [Mari-Leena Talvitien välihuuto] Väliin putoavat ne, joita varten tässä toimia esitetään.

Toivon olevani väärässä, mutta siitä huolimatta kannatan edustaja Lehdon tekemää esitystä.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Edustaja Talvitie.

15.40 Mari-Leena Talvitie kok: Arvoisa puhemies! Tavoitteet tällä lakimuutoksella ovat todella tärkeitä: kannustetaan heikossa työmarkkinatilanteessa olevia osatyökykyisiä työntekoon ja heidän työllistämiseensä ja mahdollistetaan sitä — siitä varmasti koko sali on samaa mieltä. Jokaisella suomalaisella pitäisi olla mahdollisuus tavallaan ja omiin kykyihinsä suhteutettuna työskentelyyn nimenomaan ottaen huomioon omat voimavarat ja kyky ja osaaminen.

Miksi hallitus sitten päätyi esittämään tällaista erillisyhtiötä eikä esimerkiksi vahvistanut välityömarkkinoiden verkostomaista toimintatapaa, jonka juuri edustaja Slunga-Poutsalo tässä äsken nosti esiin? Todellakin jos tämä toiminta ei onnistu niin kuin ajatellaan, ja muutenkin jo tällaisena erillisyhtiönä, se vaikeuttaa näiden välityömarkkinoiden verkostomaista toimintatapaa ja niitten vaikuttavuutta.

Pöytäkirjan asiakohta PTK 25/2022 vp

Arvoisa puhemies! TE-palveluita ollaan siirtämässä nyt TE-toimistoilta kunnille, ja se on myöskin yksi näkökulma, mikä tässä hallituksen esityksessä ei valitettavasti ole tullut huomioiduksi. Nyt kun palveluita hallitus valmistelee tämän tulevan kevään aikana kunnille, niin toivoisin näin kuntapäättäjänä ja pitkän linjan kuntatoimijana, kuten monet täällä varmaan ovat, että kunnat olisivat aidosti ja oikeasti mukana tässä valmistelussa. Jos ajatellaan, että kun meillä ovat sote-palvelut siirtyneet kunnilta valtiolle, niin STM on johtanut sitä valmistelua, ja nyt kun TE-palvelut siirtyvät TE-toimistoilta kunnille, niin kunnilla pitäisi olla paljon vahvempi rooli siinä valmistelussa.

Sitten tämä osaamisen puoli vielä: Kun tämä Työkanava-toiminta nyt sitten lähtee toimintaan, niin olisi tärkeää, että osatyökykyisillä olisi mahdollisuus jatkossakin jatkuvaan oppimiseen ja sen oman osaamisensa päivittämiseen. Ja jos olisi ollut mahdollisuus tässä vielä nostaa ja saada vastauksia hallituspuolueelta siihen, miten tämän oppisopimuskoulutuksen hyödyntäminen ja oman osaamisen päivittäminen ja jatkuva oppiminen otetaan paremmin tulevaisuudessa osatyökykyisten työllistymisessä huomioon. — Kiitos.

Keskustelu päättyi ja asian käsittely keskeytettiin.